

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

יציאת מצרים לדורות – "להוציא את מצרים מבני ישראל"

מצרים מבני ישראל. והחלק השני של הגאולה הפרטית היה הקשה יותר, כי היו הרבה מעם ישראל שלא רצו לצאת ממצרים, וכפי שכתוב בפסוק: "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" – שרק אחד מחמישה עלה ממצרים, וזאת מכיוון שעם ישראל ממש נטמע בתוך מצרים ודבק בדרכיו עד שהגיע למ"ט שערי טומאה, אז ממילא נכנס בתוככי אישיות הישראלית חלק 'מצרי', והיה צורך להוציאו עד כדי שלא ישאר זכר מהשפעת מצרים, [וזאת כדי שירצו לצאת ממצרים, כי רק מי שרצה לצאת ממצרים באמת נגאל], והדרך היחידה לעשות זאת היתה על ידי ה"התעללתי" – ה"שחוק", כי הליצנות מנטרלת ומבטלת כל השפעה שהאדם הושפע לפני כן. והוא מה שכתוב: "לקחת גוי מקרב גוי" – שהם כל כך היו אדוקים ב'מצרים', עד שהקב"ה היה צריך לקחת וליטול את החלק ה'גוי' וההשפעה השלילית של מצרים מתוך עם ישראל, וזה היה על ידי כח הליצנות שמבטל כל השפעה קודמת. כי זהו באמת הקיום דין שצריך להיות בכל אחד ואחד מאיתנו, וכפי שנהג החפץ חיים לחיות ולזכור את מהות עשרת המכות - כך גם עלינו לחיות ולראות בכל דור את עשרת המכות ויציאת מצרים בצורה חיה ממש, ולהשתמש בכח הליצנות כדי לוודאות שאנו מבטלים כל השפעה שלילית וחיצונית, וזאת כדי שנהיה ראויים להגאל שוב גם בדורנו אנו.

במסילת ישרים (פרק ה) כתב להמשיל, את כח הלצון ל"מגן המשוח בשמן אשר ישמיט ויפיל מעליו החצים", שכך גם "בליצנות אחד ובשחוק קטן יפיל האדם מעליו ריבוי גדול מן ההתעוררות". ופעם שאל בחור מפוניביז את המשגיח רבי יחזקאל לונגשטיין זצ"ל, דלכאורה כל מילה במסילת ישרים הרי היא מדויקת, ומדוע השתמש המסילת ישרים דוקא בדימוי 'מגן המשוח בשמן', ולא דימה את כח הלצון רק ל'מגן'?! ודייק מזה הארה נפלאה, כי מגן לבד אמנם מספיק ו'מגן', אך בכל זאת החץ עושה עליו רושם, נשאר חריץ, אך 'מגן המשוח בשמן' החץ לא משאיר אפילו רושם או שריטה. וזהו בדיוק כח הלצון שלא רק שהוא מונע מהאדם לשנות את דרכיו ולהתייחס ברצינות לתוכחות והמוסר, אלא הוא מוחה אף את הרושם וההתעוררות הכי קטנה שבלב האדם, עד שלא נשאר ממנה זכר. ואמנם אפשר להשתמש ב'כח הלצון' גם לצד הטוב, וכפי שראינו בגמרא במגילה (כה:): "אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא", וכפי שאלהו התלוצץ בנביאי הבעל, כמאמר הפסוק: "ויהתל בהם אליהו ויאמר, קראו בקול גדול כי אלוקים הוא, כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו, אולי ישן הוא". וכך אליהו ביטל את אמנות העם בנביאי הבעל, כי בכח הליצנות לבטל כל

"ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'" [י' ב].

רש"י כתב בביאור מילת "אשר התעללתי", שהוא: "שחקתי", כמו כי התעללת ביי". ומבואר בדברי רש"י, כי החלק העיקרי של יציאת מצרים ועשרת המכות היה: כדי לפעול באומה המצרית פעולת 'שחקתי' – לעשות צחוק וליצנות מהמצריים. ועלינו להבין מהי המטרה וההכרח ל'שחוק' זה ביציאת מצרים!?

ב"כתבי החפץ חיים" מובא בשם בנו, שסיפר: "בליל שבת קודש אחד כמו בשעה 12 בלילה, כשהלכתי דרך ביתו שמעתי נעימת קולו, וניגשתי לחלונו וראיתי שיושב על מטנו ולומד חומש בפרשת וארא ועל כל מכה ומכה היה מתפעל ואומר בהתפעלות גדולה: אי אי, ובבואו למכת שחין 'ולא יכלו החרטומין לעמוד בפני השחין' - צחק בקול שלא שמעתי ממנו אף פעם אחת שיצחק בקול כל כך, וההתפעלות היתה גדולה כל כך כאדם שרואה בעצמו את המכות, כך היתה אמונתו חזקה בתורה הקדושה, ועמדתו כך יותר מחצי שעה". רואים אנו ממעשה זה איך שיש ממש 'קיום דין' של 'שחוק', וכפי שהעיד עליו בנו: שהחפץ חיים 'צחק בקול' - 'שלא שמעתי ממנו אף פעם שיצחק בקול כל כך', ואם כן מוכרחים אנו להבין מהו הדין והעניין הכל כך גדול ב'שחוק' והליצנות שהיה ביציאת מצרים!?

ולהבין זאת נוכל רק לאחר שנתוודע לידיעה בסיסית ועיקרית במהות 'יציאת מצרים'. כי הנה ידוע מה שכתב ה"אורחות חיים להרא"ש" (יום א' אות כ"ו) וז"ל: "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית וכו' כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנכי ה' אלקיך אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה". ומזה שהרא"ש לומד ומקשר בין האמונה בהשגחת ה' הפרטית ליציאת מצרים, למדים אנו מדבריו: כי חוץ ממה שהיה את השגחת ה' ביציאת מצרים על 'כלל בני ישראל', באותה מידה בדיוק היתה גם 'השגחה פרטית' על כל אחד ואחד מבני ישראל. ועד כדי כך שהספורנו מביא, בביאור שאלת היבן הרשעי: "מה העבודה הזאת לכם", שהכוונה בשאלתו היא – מדוע בקרבן פסח לא יספיק קרבן אחד לכל ישראל כפי שבשאר קרבנות ציבור מספיק קרבן אחד לכולם, ומדוע נצרך ה'עבודה הזאת' - שכל אחד ואחד מישראל יהיה מחויב באופן פרטי להקריב קרבן פסח?! וביאר הספורנו בזה: "והוצרך כל אחד להקריב כי הנס נעשה לכל יחיד בפני עצמו, לא לציבור בכלל". ורואים אנו מכל זה, כי ביציאת מצרים היו ב' גאולות נפרדות ושונות: א. גאולה כללית - להוציא את ישראל ממצרים. ב. גאולה פרטית - להוציא את

מכיון שלאורך הגלות נאלצנו ללכת ולגלות לבין הגויים, אז גם נכנסו והתערבו בנו השפעות וטבעים מהאומות והגויים שהתישבנו בתוכם, וממילא נכנס בכל יהודי ויהודי במבנה אישיותו אחוזים מסוימים של "גוי", והיה מסיים אבי ואומר - "היהודים מסתדרים מצוין אחד עם השני, אך מי שלא מסתדר זהו החלק הגויי שבתוך כל אחד ואחד", הרוסי, ההונגרי, או הליטאי, הם אלה שלא מסתדרים, אך העם היהודי "הן עם לבדד ישכון", והדברים נפלאים, וכפי שאמרנו: שביציאת מצרים הושפע עם ישראל מהמצריים עד שנכנס במבנה אישיות עם ישראל חלק של 'גוישקייט', וזהו תפקידנו לאורך הגלות להשמר ולהזהר מכל שמץ של השפעת הגוי על אישיותנו.

רבי אהרן לוי זצ"ל - הרב מ'רישא' פעם ביאר את משמעות הפסוק:
"כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים", שאם יכנס אדם מבחוץ לתוך ביתו של הגוי אז הוא יראה מקום של בידור וכו', אך להבדיל, אם יכנס לתוך ביתו של היהודי - הוא יראה בית מלא תמונות של גדולים וצדיקים, ספרים, ותשמישי קדושה, הבית יראה לו כבית הכנסת. ואכן זוהי הכוונה במה שאמר הנביא: "כי ביתי" - הבית של היהודי, "בית תפלה יקרא לכל העמים" - זה יראה כמו בית כנסת לאדם מן החוץ. כי זוהי המהות והמטרה הפנימית של היהודי, לדאוג שביתו יקרא ויהיה ממש 'בית תפילה' לה', ואף 'לכל העמים'. שידעו כולם כי היהודי יהיה סגור תמיד כל כולו בקדושה ופנימיות, ועליו לא לתת לאף רוח מרוחות הרחוב והעולם הזה לחדור אל תוך ביתו ומבנה אישיותו.

מכל התהליך של יציאת מצרים בולט במיוחד העניין של "התעללת במצרים", כי עשרת המכות ויציאת מצרים בלבד לא הספיקו להוציא את עם ישראל, והחלק המרכזי בעשרת המכות וביציאת מצרים היה: לא רק להוציא את בני ישראל ממצרים אלא וביותר מזה היה "להוציא את מצרים מבני ישראל" - להוציא כל השפעה או זכר מהחלק ה'מצרי' שחדר לתוך האישיות הפנימית של עם ישראל. והיה צורך בכך חזק שיצליח להוציא כל זכר וההשפעה של מצרים, וזהו: 'כח הליצנות' שנמשל ל"מגן המשוח בשמן" - שמבטל כל רושם או השפעה קודמת. והלא יש לנו מכאן הוראה לדורות - למאוס בחלק ה'גויי' אשר בתוכנו, ולדחות כל השפעה חיצונית אשר תבוא עלינו בגלות, וכפי שהחפץ חיים למד וראה בצורה חיה את יציאת מצרים. וכך לא נריב בינינו כי לא יהיה בתוכנו החלק ה'גויי' שגורם לנו לריב. ועיי שנכריז ונאמר 'שפוך חמתך על הגויים' - שאנו מנתקים עצמנו מכל חלק של 'גוישקייט', נזכה להגאל במהרה.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון ל'חודש אדר
יצא בעז"ה בשבוע פרשת תצוה

רושם או השפעה שהיתה לפני כן, וכפי שביארנו. ולכך גם ביציאת מצרים כתוב שהקב"ה אומר 'אשר התעללתי במצרים' - ה' השתמש בכח הלצון כדי להוציא ולבטל כל השפעה של מצרים שחדרה לבני ישראל, ועלינו לזכור גם להמשיך ולהישמר לאורך הגלות כולה מכל השפעות חיצוניות ושליליות.

החזון איש כותב בספרו "אמונה ובטחון" (ה ב), על תרבות מצרים:
"לפנינו חכמת מצרים שהחנוטים שלהם קימים עד היום ונלאו חכמי דור האחרון למצוא סודם וכו'". ורואים אנו מהחזו"א, כי מצרים של אז ממש היתה אמפריה מרכזית של חכמה מדע ותרבות, שעד היום העולם מתפעל מהחכמה של החניטה והפרמידות שהיו בה, וזה היה מקום שמשך אנשים להשאר. ולכך באמת היה לעם ישראל נסיון גדול שלא לשקוע או להיטמע בתוך האומה המצרית, והם הושפעו כל כך עד שחלק גדול מעם ישראל לא רצה לצאת משם, ולכך היה צורך להוציא את השפעה רעה זאת מליבם, להוציא את 'מצרים' מבני ישראל. וכפי שאז הושפעו עם ישראל בגלות מצרים, כך חס וחלילה יכול עם ישראל להיות שוב מושפע משיבתו בין האומות, ולהתרשם מחכמת האומה שבה הוא יושב. ולכך, על עם ישראל היושב בגלות מוטל קיום דין של להוציא את 'מצרים' והדומה לזה מתוך ליבו, ולשמור על אישיות ומיוחדות 'עם ישראל' הפנימית.

וזהו מה שכתוב בהגדה של פסח: "ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים - הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים". והרי ידועה התמיהה: איך אפשר לומר שהיינו עד היום משועבדים לפרעה במצרים, והרי אנו יודעים כמה אמפריות קמו ונפלו מתקופת מצרים ועד היום, כמה הפיכות היו עוד מאז אותה תקופה, ואיך יתכן לומר בכזאת ודאות שהיינו משועבדים לפרעה ו-במצרים!! אלא היסוד והפירוש הוא כפי שאמרנו: שביציאת מצרים היה ב' חלקים, **ולכך גם אם בפועל עם ישראל אכן היה יוצא ממצרים ונגאל ב'גאולה כללית', עדיין אין זה בטוח שההשפעה של מצרים היתה יוצאת מעם ישראל, "כי יותר משהיה צריך להוציא את בני ישראל ממצרים היה צורך להוציא את מצרים מבני ישראל".** ולכך "אילו לא הוציאנו" פירושו: שהקב"ה ביטל כל השפעה או זכר מהשפעות מצרים על מבנה אישיות בני ישראל, הקב"ה דאג לפעול שיהיה גם את ה'גאולה הפרטית'. ועלינו להחדיר זאת לנו ולבנינו, לדאוג לדחות כל השפעה חיצונית של 'גוישקייט' שתבוא עלינו בגלות, ולבטלה בכל דרך.

אבי ז"ל היה מבאר את טעם המנהג לפתוח את הדלת בעת אמירת 'שפוך חמתך'? וביאר, שכשאלהו הנביא מגיע אנו רוצים להראות לו שהננו מוכנים כבר לגאולה, והדרך שמבטאת זאת יותר מכל היא - שנאתנו למהות המושג של 'גוי', וזאת על ידי שאנו אומרים "שפוך חמתך על הגויים" - שבכל מצב שלא יהיה אנו מודעים להבנה הפשוטה שיגוי זה 'גוי', ושאנו רוצים עוד להתעסק או ללמוד מהגוי, ורק אז כשאנו מראים את סלידתנו והתרחקותנו מן האומות ומכל התבוללות שהיא, אז הננו ראוים להגאל ולצאת מן הגלות.

שמעתי פעם מאבי מורי זצ"ל שאמר בבדיחות הדעת, אך הדברים נכונים מאוד ומתאימים לדברים שאמרנו, כי הרי היהדות מורכבת היא ממגוון עדות וחוגים, והפלגים ביהדות שבאים כל אחד מרקע אחר לא מסתדרים כל כך ביניהם, ומהי הסיבה לכך!! ואמר אבי ז"ל, כי

העלון מוקדש להצלחת חתן הבר מצוה ישראל מאיר צפדיה וכל משפחתו שיחי'

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן לחלוקה באזורכם

ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com